

A bevándorló kisebbségek és az őshonos nemzeti kisebbségek – jogi alapvetés

*„Globális migrációs folyamatok és Magyarország –
Kihívások és válaszok”*

MTA TK

2015. november 17.

Szekció:

A migráció nemzetközi és nemzetállami jogi szabályozásának problémái

**dr. Tárnok Balázs,
PPKE-JÁK Doktori Iskola**

Alapvetés

- 2015: soha nem látott menekültáradat
- EU: a lakosság mintegy 10%-a nemzeti/etnikai kisebbség tagja
 - Az új kisebbségek azonban kulturálisan nagyon különbözőek
- Migránsok integrálása (Merkel) → asszimiláció
- Őshonos európai közösségek – kulturális sokszínűség
- Feszültség:
 - őshonos ↔ bevándorló
- EU:
 - gazdasági óriás – politikai törpe

Alapvetés

- Szükséges-e a kétfajta kisebbség elhatárolása?
- Miért?
 - **Akaratiság:** Kisebbségi lét akaratok ellenére ↔ önkéntesen választott kisebbségi lét
 - **Időbeliség:** megvan az európaiság (régóta itt vannak) ↔ idegen kulturális alapok
 - **Védelem:** „Mainstream migráns-védelem” ↔ őshonos közösségek „magukra hagyatottsága”
- Hogyan?

Áttekintés

A. Elméleti keretek

- A kétfajta kisebbség elhatárolásának elméleti kérdései
- Definíciós alapvetés

B. Jó gyakorlatok:

- Az őshonos nemzeti közösségek jogai Magyarországon
- A nemzeti kisebbségek a nemzetközi jogban

C. Az Európai Unió és a nemzeti kisebbségek

→ **Jogalkotási javaslatok**

A kétfajta kisebbség elhatárolásának elméleti kérdései

*"Ezekkel a közösségekkel szemben teljesen **mások a többségi társadalom attitűdjei és elvárásai**, mint az őshonos, évszázadok óta az adott területen élő kisebbségekkel szemben.*

Természetesen a migránsok esetében is felmerülnek az integráció és identitás problémái, csakúgy, mint a hagyományos nemzeti kisebbségek életében.

*A kétfajta közösség azonban magától értetődően **gyökeresen eltérő megközelítést igényel.**"*

A kétfajta kisebbség elhatárolásának elméleti kérdései

- Bevándorló kisebbségek
 - Eltérő kultúra, a történelmi hagyományok különbözősége
 - Különböző országokból – összetartozás-tudat hiánya
 - Mások a többségi társadalom elvárásai
- Őshonos nemzeti közösségek
 - Kulturális azonosság, közös történelmi hagyományok
 - Összetartozás-tudat, kialakult intézmények
 - Közös integrációs életút a többségi nemzetekkel
 - Európai integrációs hűség megerősítése

Definíciós alapvetés

- **Nincs általánosan elfogadott definíció**
 - Kísérletek: Capotorti
 - **Probléma:**
 - Eltérő alkotmányos berendeződések, történelmi okok
 - Nyelvi különbözőségek, különböző értelmezések
 - **Őshonosság** meghatározásának nehézségei
(hagyományos nemzeti kisebbségek)
- Szemponatok:**
- Időbeliség
 - Számszerűség
 - Kultúra, nyelv
 - Csoportidentitás

A kisebbségek jogainak jó gyakorlata - Magyarország

- Alaptörvény - „Nemzetiségek”
 - Alkotmányos meghatározottság
- A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény
 - Nemzetiség: definíció, feltételek
 - Jogok és kötelezettségek
- Kiemelt státusz: külhoni magyar nemzetrészek
 - Történelmi, kulturális és nyelvi alapú közösségvállalás
 - » Történelmi és jelenkori tényezők → **többléti jogok biztosítása**

A kisebbségek jogainak jó gyakorlata – Magyarország – „nemzetiség”

- Magyarország területén **legalább egy évszázada honos** népcsoport,
→ IDŐBELISÉG
- az állam lakossága körében **számszerű kisebbségben van**,
→ SZÁMSZERŰSÉG
- a többségtől **saját nyelve, kultúrája és hagyományai** különbözteti meg,
→ NYELVI, KULTURÁLIS SAJÁTOSSÁGOK
- egyben olyan **összetartozás-tudatról** tesz bizonytságot,
→ ÖSSZETARTOZÁS-TUDAT
- mindezek **megőrzésére**, történelmileg kialakult közösségeik **érdekeinek kifejezésére és védelmére** irányul
→ FENNTARTHATÓSÁG, ÉRDEKELTSÉG

A kisebbségek megjelenése a nemzetközi jogban

- Negatívumok
 - Individuális jogok
 - Nincs definíció
 - Gyenge végrehajtási mechanizmus
- Pozitívumok
 - Emberi jogok rendszere, nemzetközi együttműködés
 - Jogok deklarációja
 - Megfelelő jogi erővel a mechanizmusok megfelelőek lehetnek
- ENSZ - PPJNE 27. cikk
- Európa Tanács – Keretegyezmény, Nyelvi karta

C. A kisebbségek megjelenése az Európai Unió jogában

- **Nincs EU hatáskör** – csak közvetett védelem
- Tagállamok ellenállása – **nincsenek kollektív jogok**
- **Cél:** az EU értékeinek fenntartása
- **Lehetőségek**
 - rövid távon (jelenlegi hatáskörök):
 - tematizálás - EP állásfoglalás, kisebbségi műhelyek
 - rugalmassági klauzula, közvetett védelem
 - hosszú távon:
 - hatáskörök módosítása
 - kötelező erő

Jogalkotási javaslatok

- Első lépés: **definíció** → „őshonos” („hagyományos”)
 - Időbeliség és számszerűség
 - Földrajzi, kulturális, történelmi tényezők
 - Összetartozás-tudat
 - Nyelv
- Második lépés: **többségi jogok meghatározása**
 - Nyelvhasználat
 - Intézmények
 - Regionális politika az őshonos közösségek fenntartásáért

Jogalkotási javaslatok

- Milyen szinten? → **Európai Unió**
 - Nemzetközi egyezmények – „soft law”
 - EU: kikényszeríthető normák
 - Többletjogok kollektív jogok formájába
- Hogyan?
 - Jó gyakorlatok átvétele
 - Fokozatosság elve
 - Hatásköröknek megfelelő fellépés
 - ↓
 - Könnyebben meghatározható területeken
 - ↓
 - Hatáskörök kiterjesztése

Köszönöm a figyelmet!

dr. Tárnok Balázs

PPKE-JÁK Doktori Iskola

Témavezető: Dr. Lánkos Petra Lea

E-mail: tarnokbalazs@gmail.com